

Vue de Port, Pierre Dubreuil, Museum für Kunst und Gewerbe Hamburg, CC0

Charta Europeany o volných dílech

Co-financed by the Connecting Europe
Facility of the European Union

Europeana, evropská digitální knihovna, muzeum a archiv, patří veřejnosti a musí zastupovat veřejný zájem.

Volná díla jsou materiálem, ze kterého společnost získává znalosti a formuje nová kulturní díla.

Mít zdravou a prosperující oblast volných děl je zásadní pro sociální a ekonomický blahobyt společnosti.

Digitalizace obsahu volných děl nevytváří nová práva k nim: díla, která jsou volnými díly v analogové formě, jsou po digitalizaci i nadále volnými díly.

Principy zdravého přístupu k volným dílům

Muzea, knihovny a archivy všeho druhu jsou držiteli našeho kulturního a vědeckého dědictví. Tyto paměťové instituce jsou strážci sdílených znalostí společnosti. Hrají zásadní roli při správě volných děl jménem občanů a musí dodržovat řadu obecných zásad. Tyto zásady jsou nezbytné pro zachování smysluplného porozumění oblasti volných děl a pro zajištění toho, že budou i nadále fungovat v technologickém prostředí propojené informační společnosti. Účelem těchto zásad není bránit institucím v komerčním využívání volných děl ve svých sbírkách. Spíše poskytují soubor minimálních standardů, které zajišťují, že volná díla fungují v digitálním prostředí.

- 1. Ochrana autorských práv je dočasná. Autorská práva dávají tvůrcům časově omezený monopol na kontrolu svých děl.** Po uplynutí dané doby se tato díla automaticky stávají volnými díly. Ve volných dílech je množství znalostí za zaznamenané období; autorská práva nabízejí vhodnou a časově omezenou výjimku z tohoto stavu.
- 2. Co je volným dílem, musí zůstat volným dílem.** Výhradní kontrolu nad volnými díly nelze obnovit uplatňováním nároku na výhradní práva na technické reprodukce děl nebo použitím technických či smluvních opatření k omezení přístupu k technickým reprodukcím takových děl. Díla, která jsou volnými díly v analogové podobě, zůstávají volnými díly i poté, co byla digitalizována.
- 3. Zákonný uživatel digitální kopie volného díla by měl mít možnost (znovu) používat, kopírovat a upravovat dílo.** Status volného díla zaručuje právo na opakované použití, úpravy a rozmnožování, které nesmí být omezeno technickými nebo smluvními opatřeními. Pokud se dílo stalo volným dílem, již neexistuje právní základ pro omezení použití tohoto díla.

Pokyny pro zachování funkce volného díla

Existuje řada významných událostí, které ohrožují funkci volných děl. V posledních desetiletích jsme byli svědky rozšíření rozsahu autorských práv jak z hlediska doby

trvání, tak i předmětu ochrany. To poškodilo oblast volných děl a schopnost občanů a pamětových institucí využívat důležité části naší sdílené kultury a znalostí. Následující směrnice jsou vydány s cílem čelit tomuto trendu.

- 1. 1. Jakákoliv změna rozsahu ochrany autorských práv musí brát v úvahu dopady na volná díla.** Změny rozsahu autorských práv nesmí mít zpětný účinek. Ve 20. století byla autorská práva rozšířena tak, aby vyhovovala zájmům držitelů práv na úkor volných děl. V důsledku toho je velká část naší sdílené kultury a znalostí uzamčena autorskými právy a technickými omezeními a my musíme zajistit, aby se tato situace v budoucnu nezhoršila.
- 2. 2. K obnovení exkluzivního přístupu k volným dílům nesmí být použito žádné jiné právo duševního vlastnictví.** Volná díla jsou nedílnou součástí vnitřní rovnováhy systému autorských práv. Tato vnitřní rovnováha nesmí být manipulována pokusy o reorganizaci nebo získání výhradní kontroly prostřednictvím předpisů, které jsou mimo autorská práva. Žádná technologická ochranná opatření podložená zákonem by neměla omezovat praktickou hodnotu volných děl. Práva průmyslového vlastnictví, např. ochranné známky, by se neměla používat k omezování opakovaného využití a kopírování volných děl.

Kontext

Volná díla jsou sdíleným zdrojem, který je základem moderní společnosti. S postupnou digitalizací znalostí a informací se často používají právní smlouvy, které brání volnému přístupu k digitalizovaným volným dílům. To je v rozporu se základním cílem Europeany. Naším základním cílem je svobodně zpřístupnit volná díla evropského kulturního a vědeckého dědictví občanům v digitální podobě, abychom podpořili rozvoj znalostí a stimulovali kreativní podnikání a inovace. Toto je stanovisko Evropské komise, která Europeanu financuje, a Nadace Europeana, která službu provozuje.

Nadaci Europeana tvoří mezinárodní sdružení, která zastupují muzea, archivy, audiovizuální sbírky a knihovny: pamětové instituce, které poskytují Europeaně obsah. V zájmu nadace je jasně vysvětlit význam volných děl a jak se používají. Europeana patří veřejnosti a musí zastupovat veřejný zájem.

Tato charta je prohlášením o pravidlech, nikoli smlouva. Nezavazuje poskytovatele obsahu Europeany k žádné pozici. Nadace Europeana vydává tuto chartu, aby ovlivnila debatu mezi evropskými pamětovými institucemi, tvůrci pravidel a sponzory o podmínkách, za kterých je zpřístupněn digitální obsah volných děl.

V podmínkách přístupu a opětovného využití Europeana kopíruje zásady svých poskytovatelů obsahu. Každý z nich je právně odpovědný za rozhodování o podmínkách, za kterých zpřístupňuje obsah, a za stanovení a vypořádání případných práv k jejich obsahu. V důsledku toho existuje široká škála postupů mezi institucemi poskytujícími Europeaně obsah volných děl.

Charta o volných dílech pomůže prosazovat větší konzistentnost ve prospěch našich uživatelů. Uživatelé si stěžovali na řadu různých postupů a zejména na to, že někteří poskytovatelé obsahu účtují poplatky za stahování a dokonce za přístup k digitalizovaným dílům, která jsou volnými díly v analogové formě. Vnímají to jako překážku pro občany, kteří si přejí legitimní přístup ke svému dědictví v podobě volných děl.

Co jsou to volná díla?

Volná díla zahrnují veškeré znalosti a informace – včetně knih, obrázků a audiovizuálních děl – která nepodléhají autorskoprávní ochraně a lze je používat bez omezení, s výjimkou autorova doživotního morálního práva v některých evropských zemích. Volná díla poskytují historicky vytvořenou rovnováhu mezi právy tvůrců chráněných autorským právem a jsou nezbytná pro kulturní paměť a znalostní základnu našich společností. Volná díla zahrnují dvě kategorie materiálů:

- 1. Díla, na která vypršela ochrana autorských práv.** Autorská práva na dílo ve většině Evropy platí po dobu 70 let po smrti jeho nejdéle žijícího tvůrce. Pokud jsou autorská práva v držení korporace, pak platí po dobu 70 let po zveřejnění. Jakmile tato dočasná ochrana skončí, všechna zákonná omezení zaniknou. Znamená to, že téměř vše, co bylo publikováno, namalováno, vyfotografováno nebo zveřejněno kdekoli na světě před 20. stoletím, již není chráněno autorským právem a je volným dílem.
- 2. Základní informace, na které se nevztahují autorská práva.** Díla nejsou chráněna autorským právem, pokud nejsou originální. Myšlenky a fakta nejsou chráněny autorským právem, ale jejich vyjádření ano. Zákony a soudní a správní rozhodnutí jsou z této ochrany vyloučeny. Tento základní majetek je pro fungování našich společností považován za natolik důležitý, že ho nelze zatížit právními omezeními jakékoli povahy, byť jen po omezenou dobu.

Je důležité poznamenat, že kromě volných děl popsaných výše existuje řada dalších omezení a výjimek, které snižují právní omezení a zajišťují dostatečný přístup k našim sdíleným znalostem a kultuře. Tyto výjimky zajišťují, že autorská práva udělená tvůrcům nezasahují do určitých specifických požadavků společnosti. Zajišťují přístup, umožňují fungování nezbytných společenských institucí a zajišťují participaci jedinců se speciálními potřebami.

Proč jsou volná díla důležitá?

Volná díla jsou zdrojovým materiálem, ze kterého získáváme nové poznatky a vytváříme nová kulturní díla. Mít zdravou a prosperující oblast volných děl je zásadní pro sociální a ekonomický blahobyt naší společnosti.

Velká část světového poznání – Diderotova encyklopedie, Leonardovy malby, Newtonovy zákony pohybu – jsou volnými díly. Společnost neustále znovu používá,

reinterpretuje a reprodukuje volná díla a tím vyvíjí nové nápady a vytváří nová díla. Nové teorie, vynálezy, kulturní díla a podobně vděčí znalostem a kreativitě z minulých staletí.

Volná díla v digitálním věku

Internet umožňuje přístup k digitalizované části těchto znalostí a tvořivosti v rozsahu, který dříve nebyl možný. Je to hnací síla masivního úsilí o digitalizaci, která zásadně změní roli institucí kulturního a vědeckého dědictví. Digitalizace analogových sbírek vytváří nové příležitosti pro sdílení a kreativní opětovné použití a dává lidem možnost zkoumat a reagovat na naše sdílené dědictví novými způsoby, které naše legislativa ještě musí dohnat. Do centra pozornosti držitelů našeho kulturního a vědeckého dědictví přinesla také autorské právo. Naše paměťové instituce mají po generace veřejnou povinnost opatrovat dědictví pro občany a zpřístupňovat je všem. Obě tyto funkce jsou obvykle vykonávány na náklady občanů – tedy daňových poplatníků.

Neziskové paměťové instituce, které jsou pověřeny uchováním našich sdílených znalostí a kultury, by měly zastávat speciální roli v efektivním označování a uchovávání volných děl. V rámci této role musí zajistit, aby volná díla byla přístupná celé společnosti tím, že je zpřístupní co nejširšímu počtu lidí. Pro paměťové instituce je důležité, aby pochopily, že jako strážci naší sdílené kultury a znalostí hrají ústřední roli při podpoře kreativity občanů a poskytování zdrojových materiálů pro současnou kulturu, vědu, inovace a ekonomický růst.

Transformace ze strážců analogových sbírek na poskytovatele digitálních služeb zároveň klade na tyto instituce obrovské nároky. Vytváření a údržba digitálních sbírek je nákladná; sektoru kulturního dědictví mohou na tuto novou odpovědnost chybět zdroje. Poskytovatelé státních dotací mohou doporučit nebo vyžadovat, aby instituce generovaly příjem prostřednictvím licencování obsahu široké škále komerčních uživatelů.

Partnerství veřejného a soukromého sektoru se stala jednou z možností financování rozsáhlé digitalizační činnosti. Komerční sběratelé obsahu za digitalizaci platí výměnou za zvýhodněný přístup k digitalizovaným sbírkám. Tyto aktivity jsou považovány za důvod pro snahu vykonávat co největší kontrolu nad digitálními reprodukcemi volných děl. Instituce si nárokují exkluzivní práva na digitalizované verze volných děl a vstupují do exkluzivních vztahů s komerčními partnery, které brání volnému přístupu.

Když tato exkluzivita zablokuje digitální obsah a zabrání přístupu a opětovnému použití ze strany učitelů, inovátorů a občanů, paměťové instituce mohou ohrozit své hlavní poslání a podřývat vztah se svými uživateli. Volná díla v analogové podobě, musí zůstat volně dostupná i v digitální podobě a digitalizace takových děl musí místo nových omezení vést k širšímu přístupu veřejnosti. Aby si instituce kulturního a vědeckého dědictví zachovaly svoji důležitou pozici v digitálním věku, musí usilovat o větší přístup k našim sdíleným znalostem a kultuře a být primárními body přístupu k dílům, která mají ve svých sbírkách. Je možné rozvíjet služby s přidanou hodnotou týkající se obsahu, aniž by bylo nutné uplatňovat nárok na výhradní práva k dílům, která jsou volnými díly v analogové formě.

V konečném důsledku je na politické a rozhodovací úrovni v zájmu společnosti, aby byly vědomosti a informace obsažené ve volných dílech digitalizovány. Po digitalizaci by měly být volně dostupné kreativním podnikům, inovátorům v oblasti vědy a výzkumu a technickým podnikatelům jako základ pro vývoj nápadů a aplikací, které si zatím neumíme představit.

Cílem této charty je dát jasný signál poskytovatelům obsahu, tvůrcům pravidel a veřejnosti, že Europeana a Nadace Europeana věří a chtějí posílit koncept volných děl v digitalizovaném světě. K tomu potřebujeme důkladné a aktuální znalosti o povaze tohoto základního zdroje.

Pokud chcete reagovat na Chartu Europeany o volných dílech, napište prosím na info@europeana.eu

 pro.europeana.eu

 [@EuropeanaEU](https://twitter.com/EuropeanaEU)

Co-financed by the Connecting Europe
Facility of the European Union